

IBBRIS

Coperta:
Silvia Olteanu

We know
books

DTP și concept grafic:

Radu Nan

Corectori:

Cristiana Ciarec, Marian Busuioc,

Evelin Ceciu / www.corectura.ro

Copyright © 2023 Publishing Solutions

Foto copertă © Arhiva Muzeului Național Peleş

Ediție îngrijită de Marcel-Dumitru Ciucă și Narcis Dorin Ion

Casa Presei Libere, Corp A3-A4, Etaj 1

Tel.: 021.336.36.33

E-mail: office@publisol.ro

Găsiți cărțile noastre pe www.publisol.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CAROL II, Rege al României

Între pasiune și datorie : însemnări zilnice / Carol al II-lea ;

ed. îngrijită de Marcel-Dumitru Ciucă și Narcis Dorin Ion. -

București : Publisol, 2022-

6 vol.

ISBN 978-606-098-063-6

Vol. 2 : 1939-1940. - 2023. - Conține bibliografie. - Index. -

ISBN 978-606-098-065-0

I. Ciucă, Marcel Dumitru (ed.)

II. Ion, Narcis Dorin (ed.)

821.135.1

94

Tipărit la ARTPRINT

www.artprint.ro

Carol al II-lea

ÎNTRE DATORIE ȘI PASIUNE

Însemnări zilnice

VOLUMUL II

1939-1940

Ediție îngrijită de
Marcel-Dumitru Ciucă și Narcis Dorin Ion

LBRIS

We know
books

Cuprins

Cuvânt introductiv | **7**

1939 | **15**

1940 | **116**

Note | **449**

Bibliografie | **501**

Indice - nume de persoane | **503**

1939**<c. 3, p. 1> Luni, 18 septembrie**

Dimineața, la 9, Conferința militară anunțată. Au fost de față Călinescu, Moțaș¹, Florescu, Ilasievici, Teodorescu, Mihail, Ciupercă, Ionescu Ștefan, Țenescu, Iacobici, și Ilcuș. În sfârșit, toți șefii mai mari ai Armatei noastre.

Ședința a început printr-o expunere a lui Țenescu, fastidioasă, în care a arătat forțele ce se găesc în față în Europa și, îndeosebi, pe granițele noastre. A făcut un amalgam de combatanți și de neutri, din care nu era clar decât un singur lucru, că dacă vom fi atacați de toți dușmanii noștri, adică pe trei fronturi, nu ne putem apăra. Pe urmă, a arătat anumite ipoteze, una care propunea de a ne retrage în reductul transilvănean, alta* care, răsturnând războiul trecut, întindea linia noastră de apărare pe Carpați și gâtul Focșani-Galați, iar o a treia**, care adăuga la acestea și Ardealul.

După el am pus eu problema care trebuia pusă, adică luând în considerație evenimentele <c. 4, p. 2> de ieri, problema unui război în care am fi atacați de unguri, germani și ruși, considerând granița înspre Bulgaria ca una care trebuie numai supravegheată.

Am cerut, pe urmă, ca fiecare să-și expună părerea, începând de la cel mai nou. Ilcuș a început; părerea lui este defensivă înspre nord și est și o ofensivă la vest, ca să putem antrena și pe iugoslavi cu noi, iar în interior să se organizeze o apărare făcută de către populația civilă. Iacobici, pe urmă, a făcut considerente asupra noilor metode de luptă și a conchis la defensivă. Fiecare și-a spus părerea, din care nu ieșea vreo idee prea luminoasă. Mai clar<i>, mai practici și mai aproape de realitate au fost Teodorescu și

* În text este: *altul*.

** În text este: *un al treilea*.

Mihail, care au conchis la ipoteza de a apăra în primul rând gâtul Focșani-Galați, de <a> se apăra pe urmă pe Carpați. Afară de aceștia doi, nici unul n-a vorbit de nevoia de a păstra legătura cu marea și deci cu restul lumii, fiecare a vorbit de interesul frontului său <p. 3>, o mare lipsă de vedere de ansamblu la cei mai mulți.

Pe urmă, Călinescu a expus foarte frumos și clar situația strategică.

Ultimul am luat eu cuvântul și am propus că trebuie, întâi de toate, să luăm în considerație noile metode de luptă pe care eventualii noștri dușmani le vor întrebuița, atac masiv de avioane, urmat de unități motorizate, pe urmă tendința de a învălui obstacolul. Pe de altă parte, trebuie luat în considerație că, dacă vom fi atacați metoda va fi ace<e>ași pe toate fronturile. Noi trebuie să tragem învățăminte din

<c. 5, p. 4> luând în considerație terenul, trebuie să fie pe munți, păstrând ca ultimă linie de fund Carpații din Bucovina, până în Vrancea, de acolo Siretul până la gurile Dunărei și Munții Apuseni. În Moldova, unitățile de acoperire nu vor avea rolul de a da bătălia, <ci doar> ** acela de <a> să câi înaintarea inamicului. Avem nevoie absolută de a păstra acest teren, căci aci este tot potențialul nostru de război.

Concluzia a fost că acest plan fiind luat de bază, pe el Marele Stat Major să lucreze <ca> ipoteză. Am păstrat pe urmă pe toți la masă

<c. 5, p. 5> Ca știri, azi noapte au intrat autoritățile polone pe teritoriul nostru și au fost găzduite la Cernăuți, plecând astăzi la locurile care le sunt destinate. Două tancuri rusești au trecut pe teritoriul nostru, dar s-a<u> retras.

Se zice că chiar cu vreo două zile înainte de plecarea autorităților de pe teritoriul lor ar fi izbucnit revolte în Galiția.

* Nouă rânduri din pagină sunt decupate.

** În text este: dar.

*** Ultimele 9 rânduri din pagină sunt decupate.

Sovieticii au înaintat până în Colone<e>a și se îndreaptă către granița ungară. Aceasta nu trebuie să facă plăcere germanilor.

U.R.S.S. a dat un comunicat în care declară că va respecta neutralitatea noastră.

Seara, cinema, un film vechiu: *Miss Catastrofa*. Pe urmă, la culcare, o teribilă criză de nervi a Duduii din cauza nedreptății infame a lui ...* A fost pe deplin justificată, așa încât nu am putut spune nimica.

<c. 6, p. 6> Marți, 19 septembrie

Dimineața, ca de obicei, miniștrii. Mai întâi, Andrei, la 12, cu proiectul pentru Frontul Studentesc. Venise deja în primăvară cu această chestiune, dar nu fusese destul de coaptă și de aceea crede că este momentul de a-l înfăptui înaintea deschiderii cursurilor universitare. A doua chestiune este decanatul lui Mironescu, acesta, cu toate că împlinește anul acesta limita de vârstă ca profesor, are dorința de a-și prelungi decanatul peste această limită. Îmi vorbise chiar el personal despre această chestie cu prilejul întrunirii consilierilor regali; i-am spus atunci că nu se poate călca legea pentru el, nici a face una specială, căci astfel se deschid porțile pentru excepții și excepți<i>le antrenează abuzuri; totuși el a revenit și, probabil, profitând de trecute prietenii politice, a încercat să obție de la Andrei ce-i refuzasem eu. Singurul lucru care, eventual, s-ar putea admite este să i se <permită> ** să se ocupe de institutele care zice <c. 6, p.7> că le-a creat el. Urmează Traian Pop, care mă pune în curent cu mersul inventarierii avuțiilor publice. A terminat aproape prima fază a lucrării, care consistă în strângerea materialului aflător la autorități.

Pe urmă, Călinescu, care, fiind la Ernest, avea unele lucruri de comunicat. Grijiile rămân tot acelea și dezagreabil<ă> îndeosebi este atitudinea germanilor cu privință la refugiații poloneji.

* Numele a fost șters, dar probabil este vorba de Urdăreanu.

** În text: perete.

URDIS | We know

În chestia armamentului trebuie cerut de la nemți, în schimbul avantajelor ce ni le cer, să ne livreze imediat din materialul luat în Polonia. Pe urmă, un alt lucru dezagreabil, Rezidentul Regal Flondor a trimis un raport arătând atitudinea foarte puțin frumoasă a Mitropolitului Visarion Puiu².

Pare-se că s-ar fi aranjat cu germanii ca, în caz de ocupare, să rămână pe loc și să devină un șef al Bisericii Ortodoxe în regiunile ocupate. Pe de altă parte, are hotărâte simpatii gardiste și s-ar fi înțeles și cu rușii. Toate acestea sunt foarte măhnitoare, căci e un element deștept și care speram să <c. 7, p. 8> [să] poată face ceva pentru biserica noastră.

Aceste fapte frizează înalta trădare, am impresie că boala i s-a urcat la cap, vor fi luate măsuri să fie scos din demnitatea ce o ocupa, fiind acolo o primejdie națională.

După masă, nimic. Seara, cinema.

Miercuri, 20 septembrie

Dimineața, miniștrii. Întâi, Cornățeanu, care-mi prezintă legea mobilizării agricole. Urmează Bujoiu, căruia dau unele instrucțiuni privitoare la tratativele cu Germania. Nu merg tocmai ușor, mai ales din cauza chestiunii parității leului; pentru armamentul din Polonia ni se fac dificultăți cu aceiași scuză ca astă primăvară cu cel cehoslovac <c. 7, p. 9>, adică nu e inventariat.

Pe urmă, Călinescu și Gafencu. Mai întâi, chestiunea refugiaților, care este totdeauna complicată, apoi chestiunile generale. Trebuie, cu orice preț, să strângem rândurile balcanice, să formăm un bloc care poate rezista la toate presiunile. Călinescu, din nou vorbește de aprehensiunile sale privitoare la viitor și la ideea că vom trebui să cedăm, vrând-nevrând, o parte din Cadrilater și un colț din Satmar-Sighet.

Ultimul, Slăvescu. După masă, nimic.

Seara, cinema.

* Inițial scrisese: *era*.

Joi, 21 septembrie

După 6 ani nu m-așteptam că trebuie să însemnez o pagină de sânge în istoria <c. 8, p. 10> politică a țării.

La ora 14, Călinescu a fost mișelește asasinat de o bandă de gardiști³. Întorcându-se acasă pe prelungirea Știrbey Vodă, mașina lui a fost tamponată de o alta din spate și, în același timp, i-a ieșit înainte o căruță care s-a desfăcut în două. Mare imprudență*, a oprit mașina și el cu agentul său au voit să se dea jos să vadă ce s-a întâmplat și în acel moment asasinii din mașina din spate s-au dat jos și au tras asupra lui; a fost omorât instantaneu el și agentul. Iată faptele.

Acuma iată cum am aflat la 14 și câteva minute, în tot cazul înainte de 14 și 10. În mijlocul executării la Radio a valsului imperial, muzica s-a întrerut și am auzit o voce gâfâindă strigând în microfon „ne asasinează” o „echipă de legionari”. Alții, între care Urdăreanu, au auzit că o voce ar fi anunțat că Armand Călinescu a fost executat azi.

Pe cât trec orele, se clarifică unele lucruri <c. 8, p. 11> că misterul de la Radio a fost și el elucidat. Pare-se că a fost o agresiune, s-a tras asupra portarului și speakeritei și după ce s-a făcut anunțul mai sus amintit, s-au tăiat legăturile. Ei au fost arestați.

Adevărul l-am aflat prin Urdăreanu, care, mergând în oraș, l-a găsit pe Armand căzut jos cu picioarele încă în mașină. Nu-și dăduse seama de ce se întâmplase și crezând că este un accident, s-a dat jos ca să dea o mână de ajutor și s-a găsit în fața crudei realități. După calculele care le-am făcut, trebuie să fi venit cel mult o minută sau două după săvârșirea faptei.

E ceva îngrozitor că, după toate măsurile luate în ultimul timp, să se poată întâmpla așa ceva. E așa de neromânesc această faptă, se vede clar că este de vădită inspirație străină, sunt tipice metode teroriste slave.

Această stare de lucruri nu se poate tolera, vor trebui luate niște măsuri drastice să se curme această chestie. Lupta s-a deschis

* Inițial urmau: *el și cu agentul său*, tăiat apoi.

LIBRIS | We know

<c. 9, p. 12> din nou, e o luptă pe viață și moarte, este momentul de a hotărî cine pe cine... (sic)

Pierderea aceasta a Președintelui de Consiliu Armand Călinescu este ireparabilă, n-am găsit la noi în țară <pe> cineva care să fi[e] corespuns mai bine misiunii cu care fusese însărcinat. Pentru mine personal este o pierdere de neînlocuit, puteam să fiu liniștit cu el, era energic, capabil, spirit politic clar, care vedea departe și lua măsuri potrivite situațiilor. Pe lângă aceasta, îmi va aduce nesfârșite complicații politice atât interne, cât și externe. Înlocuirea lui va fi o problemă între cele mai grele și delicate.

Primul care a venit a fost Gafencu, complect desfigurat. Cu el am început a discuta posibilitățile viitorului, împreună cu Urdăreanu, și a căuta cine-l poate înlocui pe Călinescu.

Ne-am gândit, la început, la unul din consilierii regali sau la un general activ și numele asupra căruia ne-am oprit a fost Ballif.

Imediat* Urdăreanu a telefonat Dudaiei <c. 9, p. 13> să vie la Cotroceni, ca măsură de siguranță.

A venit, pe urmă, și Gavrilă, care-mi raportează că acei care au făcut agresiunea la Radio au fost arestați și că au mărturisit că sunt înșiși** asasinii.

La 16, am avut o consfătuire cu unii dintre miniștri: Iamandi, Gafencu, Andrei, Mitiță și Ghelmegeanu, ca să le cer opinia asupra situației și măsurile ce trebuiesc luate. La început toți au căzut de acord asupra lui Ballif, dar pe urmă, după ce Iamandi l-a propus pe Gafencu, care a refuzat cu energie, am hotărât, de comun acord, că cel mai nemerit*** este Ghiță Argeșeanu. E energic, nu-i <este> frică, poate conlucra cât se poate de bine cu toți miniștrii și va putea**** să-și asume răspunderea complectă a tuturor măsurilor ce trebuiesc luate spre a face complectă curățire, iar de

* Inițial urma: eu și, tăiat.

** În text este: însăși.

*** Urma: și cel mai energic, tăiat.

**** Urma: lua, tăiat.

punct de vedere politic nu va încurca, căci va asculta de ceea ce i se va spune.

Pe la 19, Gavrilă anunță că asasinii <au> <c. 10, p. 14> mai denunțat doi complici, care au fost prinși, unul din ei sinucigându-se⁴.

De dimineață, l-am primit pe lt. colonelul Pelimon, atașatul nostru militar în Polonia, care mi-a povestit lucruri extrem de interesante asupra operațiilor de acolo. În rezumat, orișice rezistență era inutilă din cauza formidabilului fel cum au atacat germanii: întâi cu avioanele și pe urmă cu blindatele. Comandamentul a fost slab și, mai ales, organizarea teritoriului a fost cu desăvârșire insuficientă. Trupele s-au bătut bine și eroic. Orișun<d>e au fost față în față, fără „sculele” moderne, superioritatea a fost de partea poloneză.

Îndeosebi artileria germană a fost foarte slabă.

Abia târziu vine Argeșeanu din Dobrogea, unde era cu C<orpu> 2 A<rmată>. Nicio discuție n-a fost cu el, așa încât Guvernul a primit cât se poate de repede <pe> șeful său. Singurile schimbări sunt acelea pricinuite de nenorocirea de azi: Argeșeanu, Președinte; Gavrilă Marinescu, Internele; și generalul <c. 10, p. 15> Ilcuș, Apărarea Națională. La <ora> 22, primii doi au depus jurământul, după care, imediat, s-a întrunit Consiliul de Miniștri pentru constituire și s-au luat primele măsuri. Chiar în astă seară, la orele 23 și câteva minute, au fost executați, pe locul crimei, cei 8 asasini, iar în țară, de fiecare județ, 2-3 dintre conducătorii legionari⁵. E o măsură oribilă, de fapt în afară de lege, dar care, în urma celor întâmplate, își are justificarea în interesul liniștei țării. Azi nu ne mai putem juca, azi nu putem târgoaveți viitorul, când primejdii așa de acute pândesc țara din înăuntru și din afară.

M-am culcat, dar nu pot dormi, gândurile fug. Nu pot realiza că acest slujbaș atât de bun și de credincios nu mai e și, în același timp, simt în sufletul meu nu numai durerea, dar și un vid îngrozitor. Este o crimă care nu-i numai crimă, ci și un act de înaltă

trădare în aceste vremuri. Agresiunea de la Radio dă și mai bine caracterul ei <c. 11, p. 16>: speranța de turburare și de provocare la revoltă.

Vineri, 22 septembrie

De dimineață, generalul Ilcuș, noul ministru al Apărării Naționale, a depus jurământul.

Tot azi s-a transportat de la Spitalul Militar, unde fusese depus, corpul lui Călinescu. Foarte multă lume în stradă și jale adevărată.

Numai cei fără judecată și unii care au mai rămas înfeudați gardismului terorist nu judecă cu cea mai mare asprime crima săvârșită.

Corpurile asasinilor executați azi-seară au rămas toată ziua expuse chiar pe locul unde și-au săvârșit odioasa faptă. Pare-se că foarte <c. 11, p. 17> multă lume trece pe acolo, îi înjură și îi scuipă.

Jale, e jale mare peste tot și, în același timp, pare o reculegere.

Duduia e complet frântă, eu mă țin, dar în suflet mă doare nespuse de mult.

Din străinătate, o singură știre importantă: submarinele germane au reușit să torpileze portavionul britanic „H.M.S. Courageous”, e o lovitură morală foarte mare pentru acea mândră și invincibilă flotă, stăpâna mărilor.

Sâmbătă, 23 septembrie

Astăzi, la mine, reacțiunea s-a produs. Je me suis effondré și am plâns, într-o oribilă criză de nervi, toată după-amiaza. Încep să realizez cu adevărat ce enormă pierdere este pentru mine și țară această <c. 12, p. 18> dispariție cu mult mai devreme a acestui om în care puteam avea încredere.

Pe zi ce va trece vremea, îmi voi putea și mai bine da seama cât va lipsi această minte vioaie, această energie de neînfrânt, această activitate creatoare și rodnică.

* M-am prăbușit.

Rar am simțit în sufletul meu și în mintea mea un sentiment de vid așa de complet. Se zice că nimeni nu este indispensabil, desigur că în cele mai multe cazuri așa este, dar iată excepția care confirmă regula.

Duminică, 24 septembrie

Azi dimineață, la 10, înmormântarea lui Călinescu.

Ceremonia a început prin decorarea lui post-mortem cu „Marea Cruce Carol”, care am pus-o pe o pernă prezintată de Argeșeanu. <c. 12, p. 19> A urmat „Marșul lui Siegfried”, cântat de Filarmonică, la început mai slab, dar pe urmă minunat. Slujba bine slujită și destul de sobră. Pe urmă discursurile.

Patriarhul, foarte violent, poate prea violent pentru o față bise-ricească, dar desigur foarte impresionant pentru marele public⁶;

Argeșeanu, corect și vibrant, rostit pe de rost, după obiceiul lui, dar destul de slab ca formă și ca fond, după puterile lui;

Argetoianu, în numele Senatului, frumos ca formă și fond;

Vaida, în numele Camerei, foarte emoționat și emoționant;

V. Vâlcovici, în numele F.R.N., bun.

Părăsind Ateneul, am condolat pe nevastă-sa și pe băiat, acesta din urmă mi-a făcut o oribilă impresiune, avea aerul și expresia unei fiare gonite, ceva animalic în tot felul lui.

Întors acasă, am urmărit la Radio tot restul ceremoniei, atât aci în oraș, cât și la Curtea de Argeș, împreună cu Duduia și Ernest, sfâșietor de emoționant și dureros a fost totul; îndeosebi două momente; acela de la Ateneu, când s-a cântat „Marșul lui Siegfried”, și acela de la Curtea de Argeș, când corul a intonat „Trei Culori”. Tot acolo, în fața Mauzoleului, a vorbit, emoționant și duios, Gafencu.

Cu această zi s-a încheiat o epocă a istoriei noastre, o epocă care dădea mari speranțe și pe care eu mă bizuiam să pot face lucruri mari, să am o epocă de guvernare rodnică, cu un om care

* În text este: mai.

impunea, pe zi ce trecea, mai mult respect chiar celor mai înverșunați dușmani ai lui.

Mâne ce se arată, ce zori se vor deschide pentru mine și pentru țară, actualmente nu văd decât neant. Pe cine să mă bizui?

O, de ce nu s-a organizat temeinic F.R.N.! E singura <vină> ce o pot găsi bietului răposat. Știu că menirea mea nu este de a avea liniște, dar totuși. Trebuie chibzuială și hotărâre să ies din încurcătura de azi și <c. 13, p. 21>, îndeosebi, va trebui lucrat repede și temeinic la formarea aceluia organ de mobilizare a conștiinței naționale, care e Frontul.

Azi e în primejdie chiar regimul și, prin regim, eu și ideea monarhică.

Luni, 25 septembrie - miercuri, 27 septembrie

Sunt între zilele cele mai groaznice ce le-am petrecut vreodată în viața mea. Nervii și iritabilitatea tuturor a ajuns la un paroxism nemaipomenit. Nici un cuvânt, nici o idee nu s-a putut schimba calm, totul părea o injurie, o suspiciune. Noaptea, chinuri; ziua și mai așa, până se aștepta o catastrofă și în această atmosferă, care mă cuprinsese și pe mine, căci nervii mei sunt mișcați, trebuie să mă gândesc și să hotărâsc pentru ziua de <c. 14, p. 22> mâne, pentru tot viitorul acestei țări. Am avut o situație mai grea ca orișicând, am avut decizii de luat, care erau în echilibru pe o muchie de cuțit.

Au fost, în aceste trei zile de pomină, nesfârșite discuții asupra soluțiunii ce trebuie adoptată. Problemele fundamentale au fost, înainte de toate, continuarea regimului și, pe urmă, destinderea și posibilitatea de a ralia împrejurul regimului și al meu cât mai multe forțe și a încerca să se polarizeze întrucâtva nemulțumirile. Prima rezolvire s-a prezentat ca și rându trecut, de a alege unul din actualul Guvern, dar obiecțiunile de atunci sunt bune și azi. A doua soluțiune a fost de a găsi <pe> cineva din afară, dar acel cineva, ca să fie bun, trebuie să prezinte următoarele calități: 1. Să fie un convins al regimului și al F.R.N.; 2. Să aibă destulă suprafață, ca să poată impune Guvernului și celor din afară; 3. Să nu fie prea colorat în politica

externă; 4. Să poată polariza <c. 14, p. 23> cât mai multe elemente din afară; 5. Să nu fie o persoană care să dea Guvernului un aspect de guvern personal al meu; 6. Să fie acuzic*.

Aceste condiții cam seamănă cu o cuadratură a cercului. Mulți dintre cei consultați au fost de părere de a fi desemnat Urdăreanu, lucru cu totul imposibil, căci este în flagrantă contradicție cu condiția no. 5, și în aceste momente această condiție este esențială; eu trebuiesc să fiu, mai mult ca oricând, arbitru în marile chestiuni ce se pun. Iar, pe de altă parte, el îmi este indispensabil ca sforar în umbră și, dacă va fi compromis în această nouă funcție, nu mă voi mai putea uza de dânsul. După multe ezitări, gândul meu se îndreaptă, din ce în ce, spre Argetoianu, care a și fost sondat de Urdăreanu, el cel puțin din condițiile enunțate îndeplinește 1, 2, 5 și 6; a 3-a mai puțin și a 4-a este convins că o va putea îndeplini. Chiar față de <a> 3-a condiție el este în bune legături cu <c. 15, p. 24> persoane importante din mai toate țările și din ambele părți ale baricadei, este un convins al neutralității și unul care vede clar primejdia URSS. Un alt nume care a fost pe buze este acel al lui Mironescu; nu prezintă decât un singur avantaj, acela de a putea strânge în jurul lui cât mai mulți din afara F.R.N.

Dar, după cum sunt din ce în ce mai hotărât de a întări și activa cât mai mult Frontul, această strângere a rândurilor poate să însemneze o reînviere a celor morți politicește și o lovitură de grație dată F.R.N.

A fost foarte, foarte greu să mă hotărâsc, căci nici Argetoianu nu este cel mai nimerit; el este bătrân și deci nu suficient în ritmul vremii și prea este politician de veche teapă, și aceasta este rău.

Dumnezeu să mă ferească în viitor de zile de acest soi, sunt îngrozitoare. Singurele momente de respirație au fost serile de cinematograf; am văzut următoarele <c. 15, p. 25> filme:

* Distant, diferit de A.C. Cuza.

** Loc alb în text.